

Література:

1. Денисов В. Н. Деколонізація. *Мала енциклопедія етнодержавознавства* / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; упоряд. Ю. І. Римаренко та ін. Київ : Довіра, 1996. С. 674-675.
2. Касярум Н. Освітній простір: становлення поняття. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2203/1/Kasjarum.pdf> (дата звернення – 07.09.2025).
3. Кравець Л., Рідна мова / Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-885376> (дата звернення – 07.09.2025).
4. Петренко-Лисак А. Деколонізація як складова українського відновлення: чому це важливо. URL: <https://recovery.win/novyny/dekolonizacziya-yak-skladova-ukrayinskogo-vidnovlennya-chomu-cze-vazhlyvo> (дата звернення – 07.09.2025).
5. Шкандрій М., Кравченко Ю. Антиколоніальний, постколоніальний, деколоніальний. URL: <https://decolonialglossary.com.ua/decolonialanti-colonialpostcolonial-uk> (дата звернення – 07.09.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-617-8574-47-5-8>

Колесникова Л. Л.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови*

*ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна*

ПРАГМАТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ДОСЯГНЕННЯ ЗГОДИ В МІЖОСОБИСТІСНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Відомо, що міжособистісна комунікація є складним процесом, який виходить за межі обміну інформацією й передбачає узгодження інтересів, намірів та цілей співрозмовників. З огляду на це, прагматичний підхід дозволяє досліджувати не лише формально-мовні, але й функціонально-комунікативні особливості мовленнєвої взаємодії. Одним із ключових завдань такого підходу є визначення стратегій, які сприяють досягненню згоди та запобігають комунікативним конфліктам.

Мета наукової розвідки полягає у спробі визначити основні прагматичні стратегії досягнення згоди в міжособистісній комунікації та з'ясувати їхню роль у забезпеченні ефективності спілкування.

Не викликає сумніву той факт, що міжособистісна комунікація багатопланова: вона передбачає безпосередні контакти людей у групах

або парак, постійних за складом учасників, які мають досвід спільної діяльності, безпосередню психологічну близькість партнерів, знання ними індивідуальних особливостей один одного, наявність розуміння й співпереживання. Лише за умови врахування всіх складових можна говорити про досягнення згоди між учасниками комунікативного процесу.

Словник української мови подає кілька значень лексеми **згода**: «1. Позитивна відповідь, дозвіл на що-небудь. <...> 2. Взаємна домовленість; порозуміння. <...> 3. Спільність поглядів, думок і т. ін. <...> 4. Взаємна дружба, мирні стосунки. <...> 5. Союз, об'єднання. <...> 6. У знач. стверджувальної част. Означає підтвердження чого-небудь, погодження з чимось...» [1, с. 516–517].

У вітчизняних наукових доробках поняття **згода** вивчають як лінгвістичну, семантичну, комунікативну, прагматичну, філософську й психологічну категорію.

Так, А. Юмрукуз, яка досліджує категорію згоди в діалогічному дискурсі, зазначає, що згода бере участь в організації та / або врегулюванні комунікативного процесу, саме тому згоду найчастіше розглядають як категорію комунікації та комунікативної свідомості. До того ж, науковиця акцентує увагу й на концептуальній складовій аналізованої категорії: «Згода являє собою інтенціональний концепт, що складається з понятійного, образного та ціннісного компонентів. До понятійного компоненту цих концептів входять позитивна реакція – прийняття позиції співрозмовника; образна складова пов'язана з емоційним станом людини <...> та ціннісна складова, яка зумовлюється його гармонізуючою функцією в мовленнєвому спілкуванні [3, с. 165].

З огляду на прагматичний аспект комунікації, згоду потрактуємо як результат мовленнєвої діяльності, що забезпечує узгодження позицій учасників діалогу. Вона може бути досягнута як через відкриту аргументацію, так і шляхом непрямого впливу, приміром, коли мовець знижує категоричність висловлювань та демонструє готовність до співпраці. Згода становить собою збіг бажань і намірів, схвалення переконань, збіг думок, прийняття точки зору співрозмовника. Учасник комунікативного процесу, висловлюючи згоду, демонструє свою толерантну установку й готовність до співпраці. Для досягнення бажаного результату в процесі комунікації й керуючись певною прагматичною метою, комунікант обирає націленість на спільну працю й реалізує ту чи ту прагматичну стратегію, однією з яких є, зокрема, кооперативна стратегія. Ми поділяємо думку С. Шабат-Савки, що «Кооперативні стратегії вирізняються толерантністю, люб'язністю, догідливістю, репрезентують зону згоди та порозуміння, передбачають

схильність до встановлення гарних міжособистісних стосунків, співробітництва з адресатом, відповідають принципам кооперації Г. Грайса (максимум повноти та якості інформації, її релевантності), постулатам увічливості Дж. Ліча (максимум тактовності, великодушності, схвалення, скромності, симпатії)» [2, с. 38]. Тобто в міжособистісній комунікації досягнення згоди можливе лише за умови використання тактик толерантності, доброзичливості, гнучкості, порозуміння й поступливості.

Теоретична наукова парадигма не обмежує дослідження аналізованої проблеми певними шаблонами й визначеннями: головним є не аналіз тексту/дискурсу, а виклад думок співрозмовниками та їхні заcodedані текстом оцінки, оскільки на формування смислу «згода» впливають практичні комунікативні дії, які транслює людина, й використані стратегії. Вважаємо, що з-поміж останніх умовно можна виділити основні: *стратегія переконання* (ґрунтується на аргументації, апеляції до логіки, використанні авторитетних джерел; її мета – поступово змінити чи скоригувати точку зору співрозмовника); *стратегія компромісу* (реалізується через обопільні поступки, використання модальних маркерів, демонстрацію готовності враховувати інтереси іншої сторони); *стратегія ввічливості* (передбачає пом'якшення висловлювань, уникнення прямих конфронтаційних актів, використання мовних формул етикету, що підтримують позитивну атмосферу діалогу); *стратегія уникнення конфлікту* (полягає у зміні теми, спрямуванні дискусії в нейтральний риторичний перебіг або використанні непрямих мовленнєвих актів; дозволяє зберегти діалог навіть за наявності суперечностей).

Отже, саме прагматичний аспект з його акцентом на антропоцентризмі й комунікативній спрямованості зумовлює вивчення правил відбору мовних і немовних одиниць та їхнього впливу на учасників комунікації відповідно до ситуативних умов, цілей висловлювання та мети комунікації.

Перспективи дослідження викладеної проблеми вбачаємо в уточненні класифікації стратегій досягнення згоди, у проведенні практичних спостережень та аналізі мовленнєвої взаємодії учасників комунікації.

Література:

1. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка. 1972. Т. 3. 744 с.
2. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові. Чернівці : «Букрек». 2014. 412 с.

3. Юмрукуз А. Категорія згоди у діалогічному дискурсі: інтеракціонально-прагматична парадигма. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство)*. 2016. Вип. 23. С. 164–168.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-617-8574-47-5-9>

Piddubna A. D.

*Lecturer at the Department of Foreign Languages and Military Translation
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy
Lviv, Ukraine*

LANGUAGE, IDENTITY AND PATRIOTIC EDUCATION AS TOOLS FOR DECOLONIZATION

In decolonisation processes, language, national identity and patriotic education play a key role in restoring cultural identity and shaping national consciousness. This process is particularly important in adolescence, when the foundations of personal identity are laid.

Language is not only a means of communication, but also a carrier of culture and history of a people. Under colonial rule, language was often suppressed, leading to the loss of national identity. The restoration of the native language is the first step towards real decolonisation. In Ukraine, this process is particularly relevant in the context of restoring sovereignty over temporarily occupied territories, in particular Crimea. As Kovalenko notes, the importance of language reform for national self-awareness and self-determination is particularly evident in the context of the current geopolitical situation in Ukraine [3, p. 52].

Identity is the foundation of a stable and strong nation. Under colonialism, when a foreign language is imposed as the primary instrument of governance, the national language is often suppressed or even destroyed. Restoring national identity through language is the first step towards true decolonisation. In Ukraine, an important stage of decolonisation is not only language policy, but also active support for the use of the Ukrainian language in all spheres of life, including education, science, media and public administration [2, p. 8].

Patriotic education is an integral part of the decolonisation process too. Since colonial powers sought to erase the historical memory of peoples, the restoration of patriotic education is a necessary step on the path to the full restoration of national identity. Military educational institutions play an im-